

Podpísaní sú: Vasil V. Karaman, Peter Babej, Peter Židovský, Dr. Iv. Rohal'-Ilkiv, Dr. D. Rojkovič, Dez. Milly, Andrej Jeník.

K memorandu UNR môžeme poznamenať, že vítame jeho ducha i požiadavky, v ňom prednesené. Staré časy nedorozumení, zavinené reakciou na jednej i druhej strane, prešly a minul sa — vďaka Červenej armáde i boju našich národov — aj fašistický útlak. Teraz si budú vedieť naše národy, ktoré spolu bojovaly a bojujú proti spoločnému nepriateľovi, na demokratickom základe vyriešiť všetky svoje problémy. So svojej strany pokladáme požiadavky bratov Ukrajincov za spravodlivé a budeme ich zo všetkých síl podporovať.

Pravda, 5. 5. 1945, čís. 60. Z článku „Memorandum našich bratov Ukrajincov“.

[254]

1945, 5. květen. Košice. — *Dopis Slovenské národní rady Spišské sídelní kapitule s vysvětlením, proč byl zkompromitovaný biskup Vojtaššák vyzván, aby sa uchýlil do kláštora. Slovenská národní rada současně kritizuje kolaborantskou minulost vysoké hierarchie katolické církve na Slovensku.*¹

Pretože i Slovenskej národnej rade záleží na uspokojení duchovenstva a veriaceho ľudu spišskej diecézy, podáva Vám na Vašu žiadosť toto vysvetlenie o rozhodnutí Povereníctva SNR pre veci vnútorné č. 44/45 z 23. marca vyzvať J. E. Jána Vojtaššáka, biskupa spišského, člena Štátnej rady tzv. Slovenskej republiky, aby odišiel do biskupského kláštora v Štiavniku a správu biskupstva odovzdal podľa cirkevných predpisov osobe na to povolanej.²

J. E. biskup Ján Vojtaššák vyhlásil pred predsedom Slovenskej národnej rady Dr. V. Šrobárom, ktorý ho vo funkcii povereníka SNR pre školstvo navštívil, že vládu Čsl. republiky neuznáva, neuznáva ani Slovenskú národnú radu a že jeho vláda je v Bratislave.³ Bolo to totiž v čase, keď tam ešte figurovala vláda pp. Jozefa a Štefana Tisu.

Hoci blízke okolie J. E. biskupa Vojtaššáka, v úsilí ospravedlniť ho, pričítalo tieto výroky iba jeho výbušnej povahe, pán biskup v duchu týchto výrokov postupuje i naďalej, ako tomu nasvedčujú okolnosti, ktoré nepovažujeme za potrebné bližšie vypočítávať.

Pretože sa obávame, že pri shovievavosti voči činnosti J. E. biskupa Vojtaššáka by sa mohlo stať, že by niektorí naši frontoví vojaci alebo partizáni sami neprimeraným spôsobom zakročili a pretože by sme nemohli čakať, že by sa takýto neželateľný čin ospravedlňoval púhou výbušnou povahou rozhorčených, ale na nás by vrhalo ódium nepriateľského postoja voči cirkevným osobám, nútení sme trvať na rozhodnutí Povereníctva SNR pre veci vnútorné č. 44/45.⁴

¹ Dopis SNR z 5. 5. 1945 je odpoveď na prípis Spišské sídelní kapituly z 30. 3. 1945 (viz dokument čís. 191). Predsedníctvo SNR jednalo o dopise sídelní kapituly dne 23. 4. 1945 a rozhodlo o odpovedi na provokatívny dotaz spišských kanovníkov a prelátů. (Rukopisné poznámky o schůzi predsedníctva SNR 23. 4. 1945, ASNR Bratislava.)

² Přípis pověřenectva SNR pro věci vnitřní z 23. 3. 1945 byl zaslán na základě rozhodnutí predsedníctva SNR, které jednalo o Vojtaššákově 26. 2. a 16. 3. 1945. V zápise ze 16. 3. se praví: „Vzhľadom na neúspešné jednanie p. Čarnogurského s biskupom Vojtaššákom, ktorý sa nechce dobrovoľne vzdať vedenia biskupstva a proti ktorému je sám klérus zaujatý, rozhodlo Predsedníctvo o jeho deportovaní do kláštora, pretože je nebezpečie, že by prestýž SNR utrpela.“ (ASNR Bratislava.)

³ K rozhovoru V. Šrobára s Vojtaššákom došlo záhy po osvození Spišského Podhradí Sovětskou armádou. Šrobár referoval o tomto rozhovoru ve schůzi predsedníctva SNR 26. 2. 1945. Zápis o této schůzi je heslovitý a místy nečitelný; lze z něho vyrozumět to, že na základě Šrobárovy zprávy bylo rozhodnuto, aby se s Vojtaššákem jednalo osobně o odchodu do kláštora, dokud se celý jeho případ nevyjasní a neposoudí, při čemž není úmyslem SNR Vojtaššáka pronásledovat. (ASNR Bratislava.)

⁴ V rukopisných poznámkách o schůzi predsedníctva SNR konané dne 3. 5. 1945 se o Vojtaššákově praví: „Bezodkladne ho dopraviť do bezpečia.“ (ASNR Bratislava.) K realizaci usnesení došlo však až o měsíc později. Vojtaššák byl internován od 5. 6. do 16. 7. 1945 v misijním domě Společnosti Božího slova v Spišském Štiavniku a potom ve vězení Krajského soudu v Bratislavě, odkud byl propuštěn 10. 10. 1945. (Archív krajského soudu v Bratislavě, spis Vojtaššák a spol., zápis o výpovědi J. Vojtaššáka ze 16. 11. 1950.)

Pri tejto príležitosti považuje Slovenská národná rada za vhodné pripomenúť Spišskej sídelnej kapitule ako aj všetkým zodpovedným predstaviteľom katolíckej cirkvi na Slovensku niektoré dôležité okolnosti. Hoci mnohí reprezentanti katolíckej cirkvi, dokonca ako i cirkevní hodnostári a často i v mene katolicizmu spájali osudy Slovenska s ničomným, nášmu národu, slovanstvu a demokracii a konečne i katolicizmu nepriateľským nemeckým nacizmom; hoci podnecovali a organizovali vojnu proti Sovietskemu sväzu a vtiahli do nej i náš národ, ani jedna složka Slovenskej národnej rady nevyvodila z tejto okolnosti konzekvencie nepriaznivé katolíckej cirkvi, ba všetky vyslovujú želanie s nekompromitovanými katolíckymi činiteľmi na znovavýstavbe našej domoviny úprimne spolupracovať. Takéto úsilie nie je vždy ľahké. Naša verejnosť, menovite naši vojáci a partizáni, často len ťažko rozumejú tomuto shovievavému stanovisku, najmä keď sa dozvedajú o tom, že sú cirkevní hodnostári, ako na pr. J. E. biskup Ján Vojtaššák, ktorí ešte ani teraz nie sú ochotní vyvodiť dôsledky zo zmenených pomerov, ba demonštratívne sa stotožňujú s politikou Republiky i SSSR nepriateľskou ako aj s politikmi nášmu národu nepriateľskými a ostatní činitelia katolíckej cirkvi, včítane blízkeho okolia p. biskupa Vojtaššáka, nemajú dosť energie proti takémuto postupu sa ohradiť.

Veď ide o situáciu priamo absurdnú. I keď netvrdíme, že sám J. E. biskup Vojtaššák, no osobu politicky jemu blízke, ku ktorým sa neprestajne manifestačne hlási, po celý čas svojej verejnej činnosti zastrašovali národ, že keď raz nastane situácia, aká teraz nastala, bude to znamenať koniec náboženstva, katastrofu cirkvi a tragédiu kňazstva. Len si ráčte spomenúť na reči i články na túto tému čo len z posledných rokov u nás. Napr. to, ako sa očerňovali Rusi, že kostoly premieňajú na maštale, ako sa kňazom veštil najhorší ľudský osud, pri najmenšom taký istý aký stihol stovky našich občanov — Židov i nežidov — vydaných Nemcom do rúk za mlčanlivého, ba aj za výslovného súhlasu i niektorých cirkevných činiteľov a samozrejme i Štátnej rady býv. Slovenskej republiky, ktorej J. E. biskup Vojtaššák bol vynikajúcim členom. Vo skutočnosti sa nestalo nič takého, čo v zámernej zlomyseľnosti „predvídalo“ podlé ohováračstvo zaslepenej politickej kličky, ovládajúcej i v mene náboženstva a cirkvi, hlavne však pomocou nemeckých nacistov Slovensko po 6 rokov. Kostoly len tam neslúžia svojmu účelu, kde boli poškodené, zväčša preto, lebo v ich vežiach Nemci sriadili svoje vojenské pozorovateľne. Služobníci cirkvi voľne sa môžu pohybovať a vykonávať svoje povinnosti, ba sú pozývaní do verejnej činnosti mimocirkevnej. A čo je hlavné, všetky verejné vyhlásenia zodpovedných politických činiteľov jednomyseľne prizvukujú, že sloboda náboženského vyznania bude chránena zákonom a sú rozhodnutí pre možnosť voľného pestovania náboženstva chrániť morálne i hmotné záujmy cirkvi.

Nebolo by úprimné nepovedať, že od cirkevných činiteľov očakávame honorovanie týchto okolností aspoň uznaním, že nie sú také, ako ich predstavoval [s] nacizmom spojený slovenský politický katolicizmus, ale tiež jasným a jednoznačným dištancovaním sa od šesťročného politického dobrodružstva, drsne zneužívajúceho náboženstvo i Cirkev a vôbec sme neočakávali, že bez energického protestu slovenských cirkevných činiteľov, a bez konzekvencií v Cirkvi samotnej, bude môcť ktokoľvek využívať svoju vysokú pozíciu v Cirkvi k tomu, aby sa aj naďalej demonštratívne prihlasoval k politike nášmu národu škodlivej a nepriateľskej, mocensky porazenej a morálne usvedčenej z podvodu a zo lživosti.

Slovenské katolícke duchovenstvo i veriaci ľud najdú ochranu svojich náboženských záujmov v štátnom zriadení novej Republiky. Slovenská národná rada však očakáva, že v cirkvi sa nebudú môcť uchýliť nepriatelia štátnych záujmov novej Republiky a že cirkevní činitelia sa sami budú starať, aby najmä vysoké miesta neboly im ochranou.

V nádeji, že náš postup s porozumením budete sledovať, porúčame sa Vám
s úctou

Za Úrad predsedníctva Slovenskej národnej rady: